

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

**ASIA: HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LUKIOLAIKSI JA LAIKSI
YLIOPPILASTUTKINNON JÄRJESTÄMISESTÄ ANNETUN LAIN
MUUTTAMISESTA**

VIITE: OKM046:00/2017

**1. KUVATAIDEOPETTAJAT RY:N HUOMIOT LAKILUONNOSTEN TAVOITTEESTA,
KESKEISISTÄ EHDOTUKSISTA JA VAIKUTUKSISTA**

Lukiolain uudistus on perusteltua, koska v. 1998 hyväksytty lukiolaki ei kuvaa nykytilannetta eikä vastaa tulevien lukiouudistusten haasteisiin ja vaatimuksiin. Tärkeimpänä perusteluna pidämme tarvetta muuttaa lakia niin, että se mahdollistaa tarvittavat tulevat muutokset lukio-opetuksen rakenteisiin ja suoritustapoihin. Sen vuoksi on tärkeää, että laki muotoillaan niin, ettei sitä tarvitse muuttaa toistuvasti uudelleen.

Esitys lukiolain uudistukseksi huomio kattavasti tulevaisuuden lukion jatkuvan kehittämisen tarpeita mutta siinä on kuitenkin muotoiluja, joita voidaan tulkita liian väljästi. Oppiaineiden tasa-arvon, alueellisen yhdenvertaisuuden ja opiskelijan oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi lakiteksti ei saa olla liian tulkinnanvarainen.

Tavoitteet

Tavoitteet on ilmaistu selkeästi ja kehitys on oikean suuntaista mutta voidaan kysyä, tukeeko ehdotettu lukio-opintojen rakenne kaikilta osin tavoitteiden toteutumista. On esimerkiksi hyvin epäselvää, millä tavoin ehdotettu opintojen rakenne ”edistää lukiokoulutuksen järjestäjien keskinäistä yhteistyötä.” Lukiot kilpailevat jo nyt opiskelijoista ja tulevaisuudessa opiskelijoiden valinnanvapauden lisääntyminen pakottaa kilpailemaan entistä enemmän.

Uudistuksella halutaan edistää myös opiskelijoiden hyvinvointia. Käytännössä opintojen valinnaisuuden ja erilaisten opintojen suorittaminen vaihtelevissa paikoissa lisääntyminen on jo sinänsä kuormittavaa ja lisää opiskelijan omaa vastuuta opintojen suorittamisesta entisestään.

Valinnanvapaus ja erilaiset yhteistyömuodot on selkeästi suunniteltu suuria yksiköitä ja kaupunkikeskuksia varten. Miten käy alueellisen ja koulutuksellisen tasa-arvon?

Erityisesti korkeakoulu yhteistyötä koskeva lainsäädäntö ei voi olla liian tiukasti velvoittava, koska mahdollisuudet toteuttaa yhteistyötä eivät ole alueellisesti tasa-arvoisia. Verkko-opintoina tai muiden etäyhteyksien avulla suoritettavat opinnot eivät monissa oppiaineissa vastaa oikeille kurseille osallistumista, yhteistyötä eivätkä korvaa asianmukaisia opetustiloja ja välineistöä. On siis tärkeää antaa joustovaraa paikallisten tarpeiden, resurssien ja muiden olosuhteiden vuoksi.

Lukiokoulutuksen rakenne

Oppiaineryhmä on lakiesityksessä nimetty *taito- ja taideaineiksi*, perusopetuksen lainsäädännössä ja opetussuunnitelmissa *taide- ja taitoaineet*. Esitämme oppiaineryhmän nimen yhdenmukaistamista ja muuttamista taide- ja taitoaineiksi myös lukiossa. Taideaineita (kuvataide ja musiikki) opetetaan kaikille yhteisinä, liikuntaa lukuun ottamatta taitoaineiden tarjonta on enemmän satunnaista ja täysin valinnaista.

Kuvataideopettajia ilahduttaa erityisesti se, että lukiodiplomit mainitaan uudistuksessa ja osana lakiesitystä. Esitämme kuitenkin, että laissa ja opetussuunnitelmissa määritellään tiukemmin lukiodiplomien asemasta siten, että soveltaviin kursseihin kuuluvat myös eri aineissa ja aineryhmissä suoritettavat lukiodiplomit. Muotoilu selkiyttäisi lukiodiplomien asemaa ja auttaisi yhdenmukaistamaan diplomikurssien suoritustavoissa ja opettajan korvauksissa vallitsevia kirjavia, epätasa-arvoisia käytäntöjä. Ehdollisella muotoilulla lukiokoulutuksen järjestäjiä ei myöskään velvoiteta tarjoamaan lukiodiplomeja.

Ihmettelemme, että voimassa olevan opetussuunnitelman perusteissa taideaineisiin lisättyjä taiteidenvälisiä soveltavia kursseja ei mainita missään. Mikä on niiden tulevaisuus?

Koulutuksen ja opiskelijan arviointi

Lukiouudistuksessa pyritään lisäämään oppiainerajat ylittävää yhteistyötä ja temaattisia kokonaisuuksia (teemaopinnot) ja kasvattamaan niiden painoarvoa. Kuitenkin niistä saa vain suorituserkinnän, mikä ei anna riittävää kuvaa osallistumisesta tai osaamisesta. Esitämme, että koulutuksen järjestäjä saa itse päättää soveltavien teemaopintojen kurssien arvioinnista vaihtoehtoisesti numeroin. Tällä on merkitystä erityisesti taide- ja taitoaineiden kannalta.

Siirtyminen lukiokoulutuksesta jatko-opintoihin

Erityisesti taide- ja taitoaineiden jatko-opintoihin hakuprosessia selkiyttäisi yhtenäinen käytäntö ja vertailukelpoinen suoritus. Siksi esitämme, että lukiossa pitäisi taata mahdollisuus osoittaa oma osaamisensa kaikissa opetettavissa aineissa ylioppilaskirjoitustasoisesti. Nyt käytäntö on kirjava, koska lukiodiplomin tai vastaavan näyttökokeen asema on epäselvä. Lukiodiplomin asema tulee vahvistaa lukiolaissa yo-kirjoitusten kanssa tasavertaisena tapana osoittaa osaaminen. Laki tulee muotoilla niin, että se sitoo kaikkia koulutuksenjärjestäjiä. Näin ylioppilaskirjoituksia voitaisiin hyödyntää jatko-opintoihin valinnoissa tasa-arvoisemmin opiskelualasta riippumatta.

Toteuttamisvaihtoehdot

Lukion opintojen jakoa pakollisiin, syventäviin ja soveltaviin kursseihin olisi syytä miettiä uudelleen, koska soveltaville kursseille tyypillistä oppiainerajat ylittävää temaattisuutta ja monialaisuutta painotetaan lukiouudistuksen kaikissa opinnoissa. Jako erikseen syventäviin ja soveltaviin kursseihin ei tästä näkökulmasta ole tarpeellista.

Kannatamme opintojen järjestämisen ja suorittamisen perusyksikön muuttamista kurssista opintojaksoksi sillä edellytyksellä, että pakollisten, syventävien ja soveltavien opintojaksojen määrä määritellään selkeästi ja valinnaisten taide- ja taitoaineiden itsenäisyys taataan. Niitä ei voi esimerkiksi sulauttaa osaksi laaja-alaisia temaattisia opintokokonaisuuksia.

Kannatamme myös opintopistejärjestelmän käyttöönottoa mutta esityksessä on määrittelyt ovat liian väljät. Esitetty opintopistemalli on tulkinnanvarainen ja sen vuoksi kannatamme oppiaineiden tuntijaon muuntamista opintopisteperusteiseksi niin, että nykyinen kurssi vastaa kahden opintopisteen laajuista opintojaksoa.

Opintojen määrittely kahden opintopisteen laajuisina ei edellytä nykyisiä tarkoin määriteltyjä kurssisisältöjä eikä millään tavoin estä laajempien, oppiainerajoja ylittävien kokonaisuuksien toteuttamista. Varsinkin lukio-opintojen alussa, pakollisia kursseja suoritettaessa oppiaineiden, erityisesti valinnaisten oppiaineiden kokonaisuus hämärtyy. Jos koulutuksen järjestäjällä on liian suuret valtuudet ilman selkeää ohjeistusta, on olemassa riski, että opiskelijan oikeus opiskella haluamiaan oppiaineita ja opintojen vertailukelpoisuus vaarantuvat.

Nykyisiä valtakunnallisia syventäviä opintoja vastaavien valinnaisten opintojen osalta olisi kuitenkin tarpeen rajata koulutuksen järjestäjän päätösvaltaa, koska muutoin opiskelijan vapaus tehdä näitä opintoja koskevia valintoja olisi riippuvainen koulutuksen järjestäjän opintojaksojen muodostamista koskevista päätöksistä, mikä voisi merkittävästi kaventaa opiskelijan valinnanvapautta.

2. HUOMIOT ESITYKSESTÄ LUKIOLAIN MUUTTAMISESTA

11 § Oppimäärän sisältö

Esitämme, että pykälään kirjataan lukiodiplomien osalta seuraavasti: *Opiskelijalla on mahdollisuus sisällyttää lukion oppimäärään eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä opintojaksoja (lukiodiplomi).*

Lukiodiplomien asema on muutoksessa ja paineet niiden kehittämiseen ylioppilaskoetta vastaaviksi ovat kasvamassa varsinkin, kun diplomeita esitetään suoritettavaksi myös muissa oppiaineryhmissä. Lisäksi opintokokonaisuus-käsitettä käytetään tässä jälleen selittämättä mitä sillä tarkoitetaan. Onko lukiodiplomi opintokokonaisuus vai arvioitava soveltava opintojakso. Määrittely on epäselvä. Myös lukiodiplomin laajuus on jätetty määrittelemättä.

13 § Opintojen järjestäminen

Korkeakoulu yhteistyövelvoite tulee määritellä niin, että se sitoo sekä lukioita että korkeakouluja alueelliset erot huomioiden. Yhteistyön tulee olla mahdollista kaikissa lukiossa opetettavissa oppiaineissa – myös taide- ja taitoaineissa, joiden korkeakouluopetusta järjestetään vain harvojen yliopistojen yhteydessä. Yhteistyössä myös opetuksen tasoon ja opettajan kelpoisuuksiin tulee kiinnittää erityistä huomiota.

22§ Opiskelijaksi ottamisen perusteet

Lukiossa opiskellaan taide- ja taitoaineita kaikille yhteisinä ja uudessa lukiossa on tarkoitus kannustaa monialaisuuteen sekä opetuksen henkilökohtaistamiseen että yksilölliseen oppimispolkuun. Sen vuoksi on perusteltua, että taide- ja taitoaineiden päättöarvosana huomioidaan lukioon hakiessa lukuaineiden tavoin. Tämä on kirjattava uudistusta tukevaan muuhun lainsäädäntöön.

25 § Oikeus saada opetusta ja opintojen ohjausta

Opiskelijan oikeus suorittaa valitsemiaan syventäviä, soveltavia ja erityisesti kokonaan valinnaisia opintojaksoja tulisi vahvistaa laissa tai asetuksella. Esimerkiksi lukiodiplomien suorittamisen mahdollisuus on kirjattu valtakunnallisiin opetussuunnitelman perusteisiin. Opiskelijoiden tasavertaisuuden näkökulmasta lukiodiplomien suorittaminen tulee olla mahdollista kaikissa lukioissa. Mikäli lukio tarjoaa mahdollisuuden suorittaa lukiodiplomin ja opiskelija sen valitsee, tulee hänelle taata mahdollisuus suorittaa se. Se puolestaan edellyttää lukiodiplomin ohjeissa määritellyn kurssimäärän/opintojaksojen suorittamista.

27 § Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Aiempien tai muualla suoritettujen opintojen tunnustamisen ja hyväksi lukemisen kriteerit tulee määritellä nykyistä tarkemmin ja valtakunnallisesti yhdenmukaisesti.

3. HUOMIOT LUONNOKSEEN YLIOPPILASTUTKINNON JÄRJESTÄMISESTÄ ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

1 § Ylioppilastutkinto ja Ylioppilastutkinnon kokeet

Esitämme, että laissa määrätään selkeästi lukiodiplomeista.

Lukiodiplomien kehitystyö on kesken ja niiden asema on tällä hetkellä vielä epäselvä. Paineet lukiodiplomien kehittämiseen ylioppilaskoetta vastaaviksi ovat kasvamassa varsinkin, kun diplomeita esitetään suoritettavaksi myös muissa oppiaineissa. Kuvataideopettajat ry kuitenkin esittää, että lukiodiplomeja kehitetään ensisijaisesti niissä oppiaineissa, jotka eivät ole osa ylioppilaskirjoituksia. Sekä lukiokoulutuksen että ylioppilastutkinnon tulee varmistaa se, että opiskelijalla on oikeus ja mahdollisuus osoittaa osaaminen hänelle tärkeissä oppiaineissa. Mikäli diplomeja laajennetaan muihinkin oppiaineisiin, kustannusvaikutukset tulee huomioida siten, että resurssia ei oteta pois taideaineilta

Lisäksi ehdotamme laajennettavaksi määrittelyä vain kirjallisista tai sähköisistä kokeista. Lukiouudistuksessa pyritään monipuolistamaan mahdollisuuksia osaamisen osoittamiseen. Laissa tulisi ennakoiden huomioida lukiodiplomien uudistaminen ja muut tavat suorittaa yo-koetta vastaava näyttö.

8 § Koesuoritusten arvostelu

Ylioppilastutkinnon kokeista annetaan erilliset arvosanat, joista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Kokeesta voidaan ylioppilastutkintolautakunnan päätöksen mukaan antaa myös arvosanaa yksityiskohtaisempi arvostelu. Ylioppilastutkintolautakunta määrää kokeiden arvostelussa noudatettavista periaatteista.

Kuvataideopettajat näkee erittäin tärkeänä sen, että mikäli ylioppilastutkintokoe sisältää aineistoa, joka kuuluu taide- ja taitoaineiden oppisisältöihin, tulee kokeen laadinnassa ja arvioinnissa olla mukana k.o. oppiaineen ammattilainen.

4. KUVATAIDEOPETTAJAT RY:N LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

Aineryhmän nimi tulee muuttaa taide- ja taitoaineiksi perusopetuksen mallin mukaisesti.

Lukiodyplomien aseman vakiinnuttaminen ja vahvistaminen tulee olla mahdollista uuden lukiolain puitteissa.

Lukiouudistuksella halutaan varmistaa laaja yleissivistys ja jatko opintovalmiudet. Siksi taide- ja taitoaineissa suoritetuille lukio-opinnoille ja lukiodyplomeille tulee varmistaa tasa-arvoinen tapa tulla hyväksiluetuiksi jatko-opintopaikkaa haettaessa. Opiskelijalla tulee olla oikeus osoittaa osaamistaan myös niissä oppiaineissa, jotka eivät jo ole - tai tule olemaan - osana ylioppilastutkintoa.

Korkeakouluysteistyövelvoitteen määrittely molempia osapuolia sitovaksi alueelliset erot huomioiden

Yhteistyön tulee olla mahdollista kaikissa lukiossa opetettavissa oppiaineissa – myös taide- ja taitoaineissa, joiden korkeakouluopetusta järjestetään vain harvojen yliopistojen yhteydessä.

Ylioppilaskokeen aineiston valmistelu ja arviointi

Mikäli yo-koe sisältää aineistoa, joka kuuluu esim. taide- ja taitoaineiden oppisisältöihin, tulee kokeen laadinnassa ja arvioinnissa olla mukana k.o. oppiaineen ammattilainen.

Taideaineiden perusopetuksen päättöarvioinnin huomioiminen tasavertaisesti lukioon haettaessa

Lukioon pyrittäessä tulee jatkossa huomioida kaikkien perusopetuksen päättötodistuksessa olevien oppiaineiden arvosanat keskiarvoa laskettaessa. Tämä on kirjattava uudistusta tukevaan muuhun lainsäädäntöön.

Kuvataideopettajat ry – Bildkonstlärarna rf puolesta

Pasi Kirkkopelto
varapuheenjohtaja